

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 693

Archeologienota Dekenstraat & Dorpstraat te Heusden-Zolder (Limburg)

Programma van Maatregelen

BORIS HOREMANS

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2021
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Niels Janssens & Janssens David
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Gemotiveerd advies.....	- 4 -
2	Programma van maatregelen.....	- 8 -

1 Gemotiveerd advies

In het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een projectgebied gelegen aan de Dekenstraat en de Dorpstraat te Heusden-Zolder, werd door ADEDE BVBA een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

De gemeente Heusden-Zolder is gelegen op het Kempisch Hoogplateau en is gelegen op het snijpunt van het Hageland en de Zuiderkempen met het Kempisch Plateau. De streek wordt gekenmerkt door een heuvelachtig reliëf met getuigenheuvels. De ondergrond bestaat uit droge zandgronden met eerder natte, lemige zandgronden in de beekvalleien van Mangelbeek, Laembeek en Echelbeek. Het noorden van het projectgebied is gelegen in de Vallei van de Mangelbeek. Het zuiden van het projectgebied is gelegen in het Traditionele Landschap 'Demerland'. Het projectgebied ligt op een gemiddelde hoogte van zo'n 44m TAW. Daarbij valt op dat het projectgebied in het noorden, waar de vallei van de Mangelbeek gelegen is, zo'n 5 tot 7 meter lager gelegen dan het zuidelijke gedeelte van het projectgebied.

Uit de landschappelijke situering van het projectgebied en de reeds gekende archeologische waarden voor de gemeente Zolder – waarbij in het verleden verscheidene silexobjecten werden gevonden – kunnen we een zekere verwachting voor steentijden naar voor schuiven. De nabijheid van de Mangelbeek, lijkt er op te wijzen dat dit gebied een groot potentieel heeft naar steentijdvondsten, al lijkt deze zich vooral te situeren op de meer zuidelijke delen, daar steentijdnederzettingen zich doorgaans op iets hogere grond vestigden, iets verder weg van de waterloop (om wateroverlast tegen te gaan). Er dient echter opgemerkt te worden dat het volledige projectgebied doorheen de jaren erd ontwikkeld als wegennetwerk, met ondergrondse nutsvoorzieningen en rioleringswerken. Dit heeft zonder enige twijfel gezorgd voor belangrijke bodemverstoringen, wat de verwachting naar steentijdvondsten uiterst negatief beïnvloedt.

Ook voor Romeinse nederzettingssporen lijkt er een zekere kans te bestaan, maar ook hier lijkt de ontwikkeling van het projectgebied als weginfrastructuur uiterst negatief voor de archeologische verwachting.

Inzake middeleeuwse en vroegmoderne sporen heeft dit bureauonderzoek weinig elementen kunnen opdiepen. Aan de hand van de achttiende-eeuwse kaarten, hebben we wel kunnen vaststellen dat belangrijke onderdelen van het huidige wegennet, zoals de Dekenstraat, de Dorpstraat en de Schobbenberg, toen reeds duidelijk aanwezig waren en een belangrijke doorgangsweg waren. Toch lijkt ons ook hier dat de latere verharding en uitbreiding van dit wegennet voor belangrijke verstoringen gezorgd heeft, waardoor eventueel aanwezige archeologische sporen erg aangetast werden.

De geplande werken omvatten de vernieuwing van nutsvoorzieningen waarbij er een gescheiden rioleringsstelsel aangelegd wordt in een gedeelte van de Molenstraat, in een gedeelte van de Dorpsstraat, in de Dekenstraat, in de Kuiperstraat, in de Beenhouwersstraat en in een gedeelte van de Schobbenberg. Om het afstromend hemelwater optimaal ter plaatse te houden, te bufferen en gecontroleerd af te voeren, wordt er een buffergracht aangelegd in de Molenstraat en wordt de walgracht aan het Woutershof ingeschakeld. De verbinding tussen het RWA stelsel in de Dekenstraat en de gracht gaat via een RWA riool dat het parkje doorkruist.

Daarbij zal hoofdzakelijk gewerkt worden binnen reeds bestaande infrastructuur en gebruik gemaakt worden van reeds aanwezige wachtbuizen om de bekabeling in aan te leggen. Vervolgens zal de weginfrastructuur vernieuwd en uitgebreid worden. Daartoe zal bestaande beplanting gerooid worden. Aan de Ringlaan zal nabij de kruising met de Beenhouwersstraat een bushalte met bijhorende verharding worden aangelegd, alsook een fietspad en een groenzone. Langs de Beenhouwersstraat zullen 10 parkeerplaatsen worden aangelegd, alsook enkele kleine groenzones en 3 nieuw aan te planten bomen. Langs de Molenstraat wordt een infiltratiebekken aangelegd worden zeven nieuwe bomen aangeplant. Langsheen de Dorpstraat worden 10 parkeerplaatsen, parallel aan de rijweg aangelegd. Hier worden ook vier nieuw bomen aangeplant. Langs de kuipersstraat worden 12 parkeerplaatsen, parallel aan de rijweg aangelegd en worden twee bomen aangeplant. Langs de Dekenstraat worden nog twee parkeerplaatsen aangelegd, parallel met de rijweg, alsook groenzones en vier aan te planten bomen.

Een gedeelte van de werken zal het domein van de Witherenpastorie Woutershof doorsnijden. Hier wordt ondergronds een RWA leiding gelegd met een doorsnede van 60cm, die zal uitmonden in de walgracht van het Woutershof. Deze zal worden aangelegd op een diepte van zo'n 1,6 meter onder het bestaande maaiveld. Het riool gaat hierbij schuin door het grasveld. Op de aansluiting met de Dekenstraat blijft deze leiding buiten de afsluitingsmuur met bijhorend smeedijzeren hekwerk. Het riool blijft buiten de kroonprojectie van de beeldbepalende hoogstambomen. Voor de aanleg van de

leiding moet de haag tussen het pad en de gracht tijdelijk verwijderd worden. Ook de eerder aangebrachte schanskorven, die ter versteviging werden aangebracht in de oever van de bestaande gracht dienen verwijderd te worden om de riolering aan te leggen. Na de aanlegfase zal de haag terug aangeplant worden zodat een aaneensluitend geheel ontstaat. Waar het riool in de oever van de walgracht uitmondt, wordt de buis schuin met het talud afgezaagd. Om de oever tegen uitspoeling te beschermen worden schanskorven aangebracht die vervolgens worden afgedekt met een laag teelaarde. Door de oever met teelaarde af te werken kan hij terug ingezaaid worden. Na verloop van tijd zal de oever zich kunnen herstellen naar de bestaande toestand.

Er worden geen opgaande infrastructuren voorzien, het riool bevindt zich volledig ondergronds. Binnen het grasveld worden ook geen putdeksels aangebracht zodat de leiding ook bovengronds niet waarneembaar is. Het open zicht op het geklasseerde gebouw blijft behouden.

Om de gracht als buffervolume te kunnen inschakelen, moet het hoogste waterpeil worden verlaagd naar 39.23TAW. Dat is een verlaging van 20cm ten opzichte van de bestaande toestand, er blijft steeds minimaal 87 cm water in de gracht staan.

Het ontwerp beantwoordt verder aan de eisen die door onroerend erfgoed werden bepaald, met name:

1. Het water in de walgracht dient permanent te zijn in de volledige walgracht. Dat wordt gegarandeerd door de uit-/inlaatconstructie hoger aan te zetten dan het maximale bodempeil van de gracht. De beschoeiing wordt bij de uitvoering van de werken gecontroleerd en indien nodig vervangen. Op de aansluiting van het RWA riool wordt de oever verstrekt met schanskorven gevuld met steenpuin. Dergelijke beschoeiingen zijn zeer stabiel en kunnen fluctuaties in waterstanden goed opvangen. Om tegemoet te komen aan deze eis werd een terreinbezoek uitgevoerd waarbij er geen schade aan de bestaande beschoeiing uit schanskorven werd vastgesteld. De RWA riolering zal bijgevolg aansluiten op het bestaande talud dat vervolgens hersteld zal worden naar de bestaande toestand.
2. De buffering van hemelwater in de gracht gebeurt achterwaarts bij grotere buien d.w.z. dat bij kleinere buien het hemelwater niet in de gracht wordt geloosd en dat bij een eventuele lozing in de gracht eerst een spoeling heeft plaatsgevonden. Slib en eventueel beperkt dooizout zal door de eerste lozing via de knijp verderop in het stelsel, reeds zijn afgevoerd, alvorens het regenwater de gracht bereikt.
3. De lozing van hemelwater mag de waterkwaliteit niet negatief beïnvloeden. De buffering van hemelwater zorgt voor een regelmatige verversing van het water in de walgracht en extra zuurstof, wat slibvorming tegengaat.

4. Betreffende het risico op overstroming dient opgemerkt te worden dat het hele gebied nauwkeurig wordt gesimuleerd op rekenkundige modellen. Een voorwaarde hierbij is dat er zich geen overstromingen voordoen, zelfs bij intense regenbuien. Het risico op overstroming is minimaal. Indien de gracht zou overstromen bij calamiteiten, dan zal het water zijn weg vinden richting Ringlaan i.p.v. naar het historische gebouw.
5. Echter zal de instroomconstructie ook als uitstroom functioneren. Bij afname van de druk in de rioolbuizen zal het gebufferde water in de walgracht weer worden afgevoerd tot normaalpeil van de walgracht. De fundering van de Witherenpastorie werd stabiliteitstechnisch onderzocht. De beperkte waterschommelingen hebben geen invloed op het gebouw.
6. Het stabiliteitsonderzoek heeft aangetoond dat bij de verlaging van het watervlak tot -20cm ten opzichte van het huidige, er geen negatieve invloed bestaat op de draagkracht van de fundering. De fundering van het gebouw komt meer bloot te liggen dan in de bestaande toestand, maar moet niet extra beschermd worden. De werken doen geen aantasting op de erfgoedwaarde van de site.

De enige plaats waar de geplande werken dus mogelijks een impact zouden kunnen hebben op het eventueel bewaarde bodemarchief, is de inplanting van de rioleringsbuis die de aansluiting maakt met de walgracht van de Witherenpastorie Woutershof. Het betreft hier een buis die via een cut-and-cover benadering zal ingegraven worden in het grasveld. Gezien de beperkte omvang van de te graven sleug (de buis heeft een omvang van 60cm), lijkt verder archeologisch onderzoek allerminst tot een zinvolle kenniswinst te zullen leiden. Daarenboven werden de oevers van de walgracht in het verleden reeds versterkt met schanskorven, waardoor we ook in de onmiddellijke nabijheid van het Woutershof een ingrijpende bodemverstoring kunnen verwachten.

Samenvattend kan gesteld worden dat ADEDE bv in dit geval van mening is dat verder archeologisch onderzoek niet nodig is. De ontwikkeling van het projectgebied als weginfrastructuur heeft zonder enige twijfel voor een bijzonder sterke verstoring van de ondergrond binnen het projectgebied gezorgd. In het geval dat er al eventuele archeologische sporen zouden worden aangetroffen, zullen deze enkel een uiterst versnipperd beeld geven en niet eenduidig te interpreteren zijn. ADEDE bv is in dit dossier van mening dat de kosten-batenanalyse voor verder onderzoek uiterst negatief uitdraait en dat een eventuele kenniswinst uiterst gering zou zijn. ADEDE adviseert dan ook het projectgebied archeologisch vrij te geven ter uitvoering van de geplande werken.

2 Programma van maatregelen

Binnen het verslag van resultaten en bovenstaand gemotiveerd advies werd aangetoond dat het potentieel op waardevolle kenniswinst ontbreekt bij de uitvoer van verder archeologisch (voor)onderzoek. Volgens artikel “§5.2 van de Code van Goede Praktijk” is verder vooronderzoek dan ook niet aangewezen. Verdere maatregelen inzake archeologisch onderzoek worden dan ook – conform de Code van Goede Praktijk – niet voorgesteld.

Dit advies ontslaat de opdrachtgever, noch de aannemer van de geplande werken, niet van zijn verplichting om tijdens de bouwwerken rekening te houden met de wettelijke archeologische meldingsplecht. Eventuele toevalsvondsten dienen steeds gemeld te worden aan het agentschap Onroerend Erfgoed.